

Nowe oraz interesujące gatunki *Chrysididae* (Hymenoptera)
w środkowej Polsce

New and interesting *Chrysididae* species (Hymenoptera) in central Poland

JAN K. KOWALCZYK

ul. Pieniny 20 m. 1, 92-003 Łódź

ABSTRACT. Author presents new localities of 12 *Chrysididae* species. *Cleptes semiauratus* (L.), *C. semicyaneus* TOURN., *Pseudomalus violaceus* (SCOP.), *Chrysis rutilans* OLIV., *Ch. fasciata* OLIV., *Ch. bicolor* LEP., *Ch. ruddi* SHUCK. are new for central Poland.

Polska środkowa, zgodnie z przyjętym w Katalogu Fauny Polski tymczasowym podziałem kraju na krainy zoogeograficzne, leży na pograniczu trzech krain: Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Niziny Mazowieckiej i Wyżyny Małopolskiej. Cechą charakterystyczną tego obszaru, przyjętego umownie w promieniu 100 km wokół Łodzi, jest krzyżowanie się zasięgów gatunków reprezentujących różne elementy zoogeograficzne (TRANDA, KOWALCZYK, 1993). Informacje o złotolitych Polski środkowej zawierają prace: FUDAKOWSKIEGO (1920), DROGOSZEWSKIEGO (1932, 1934), PARRÉ (1950), GŁOWACKIEGO (1953), NOSKIEWICZA i PUŁAWSKIEGO (1958), DĘBOWSKIEGO (1975), BANASZAKA (1980), SKIBIŃSKIEJ (1982, 1989), KOWALCZYKA (1988a,b, 1991a, 1994), KOWALCZYKA i WATAŁY (1987). Ogółem stwierdzono na tym obszarze 36 gatunków złotolitek (52,2% fauny krajowej).

W pracy uwzględniono gatunki nowe dla Polski środkowej oraz rzadziej spotykane w tej części kraju. Podstawowe dane o rozmieszczeniu złotolitek w Polsce przyjęto za BANASZAKIEM (1980), a nazewnictwo gatunkowe według KIMSEYA i BOHARTA (1990).

Cleptes semiauratus (LINNAEUS, 1761)

– Szynkielów (UTM – CB49), 14 VII 1992, 1 ex.

W Polsce na rozproszonych stanowiskach (NOSKIEWICZ, PUŁAWSKI, 1958).

Cleptes semicyaneus TOURNIER, 1879

- Łódź-Stoki (DC03), 2 VII 1991, 1 ex.
- Łódź-Widzew (CC93), 31 V 1992, 1 ex.

W Polsce znany z Pomorza, Niziny Sandomierskiej i Niziny Mazowieckiej (NOSKIEWICZ, PUŁAWSKI, 1958; PLEWKA, 1981).

Pseudomalus violaceus (SCOPOLI, 1763)

- Rawa Mazowiecka (DC43), 1-4 IX 1987, 1 ex., leg. E. SZCZEPAŃSKA
- Biskupice (DD02), 25 VIII 1988, 1 ex., leg. M. KOWALCZYK

W Polsce gatunek znany z Wzgórz Trzebnickich, Sudetów Zachodnich, Bieszczadów, Pienin, Niziny Mazowieckiej, Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Wyżyny Lubelskiej i Gór Świętokrzyskich (BANASZAK, 1980; SKIBIŃSKA, 1982; ANASIEWICZ, 1986; BAŁAZY i in., 1989; MICHALSKI, RATAJCZAK, 1989).

Holopyga chrysonota (FOERSTER, 1853)

- Uniejewo (CD93), 5 VI 1988, 1 ex.
- Bolimowski Park Krajobrazowy - Ziemiary (DC46), 15 VII 1993, 1 ex., leg. B. MARCINIAK
- Bolimowski P. K. - Grabie (DC46), 4 VII 1994, 1 ex.
- Gorzewo (DD01), 2-9 VII 1993, 3 exx.

Gatunek znany w Polsce z Pomorza, Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Niziny Mazowieckiej, Dolnego Śląska i Wzgórz Trzebnickich (BANASZAK, 1980; PLEWKA, 1981; KOWALCZYK, 1988b).

Holopyga gloriosa (FABRICIUS, 1793)

- Nowy Kozłów (DC48), 4 VII 1994, 1 ex.

Gatunek znany w Polsce z Pomorza i Niziny Mazowieckiej (BANASZAK, 1980; SKIBIŃSKA, 1982, 1989). Według KIMSEYA i BOHARTA (1990) *H. gloriosa* jest synonimem *Pseudomalus auratus* (LINNAEUS, 1758).

Hedychridium integrum (DAHLBOM, 1854)

- Burzenin (CC50), 4 IX 1977, 1 ex., leg. B. SOSZYŃSKI
- Tomaszów Maz. - Białobrzegi (DC31), 26 VII 1988, 2 exx., leg. E. KWIATKOWSKA
- Kampinoski Park Narodowy - Bromierzyk (DC59), 8 VI 1992, 1 ex.; Izabelin Leśny (DC59), 24 VIII 1991, 1 ex.

Gatunek znany w Polsce z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Niziny Mazowieckiej, Wzgórz Trzebnickich, Wyżyny Małopolskiej, Śląska oraz Mazur (BANASZAK, 1980; PLEWKA, 1981; KOWALCZYK, 1988a, 1990, 1991a,b; BANASZAK, KOCHANOWSKI, 1994).

Chrysis fasciata OLIVIER, 1790

- Kampinoski P. N. – Bromierzyk (DC59), 21 V 1990, 1 ex.
- Gorzewo (DD01), 2–9 VII 1993, 3 exx.

W Polsce gatunek znany z Pomorza i Puszczy Białowieskiej (BANASZAK, 1980).

Chrysis purpurata FABRICIUS, 1787. (= *Ch. iris* CHRIST, 1791)

- Murzynowo (CD92), 5 VI 1988, 2 exx.
- Biskupice (DD02), 3 VII 1988, 5 exx., leg. M. KOBALCZYK
- Marianów (CD90), 29 VII 1989, 2 exx., leg. J. MAŃKOWSKA
- Bolimowski P. K. – Grabie (DC46), 23 VI 1994, 1 ex.

Gatunek znany w Polsce głównie z zachodniej i południowej części kraju (BANASZAK, 1980; BARCZAK, 1981; PAWLIKOWSKI, BARCZAK, 1986; KOWALCZYK, 1988a; KOWALCZYK, WATAŁA, 1987).

Chrysis rutilans OLIVIER, 1790

- Łódź-Widzew (CC93), 12 VII 1992, 1 ex.
- Niesułków Kol. (DC15), 22 VII 1993, 1 ex.
- Kalonka (DC04), 6 VII 1994, 1 ex.

Gatunek znany w Polsce z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej i Mazowsza (BANASZAK, 1980; SZAFRAŃSKI, 1992).

Chrysis ruddi SHUCKARD, 1836

- Biskupice (DD02), 5 VI 1988, 1 ex.
- Rez. „Winnica” (CC40), 29 V 1992, 1 ex.
- Janinów (DC14), 24 VI 1994, 1 ex., leg. M. KRZEPTOWSKI
- Dąbrowa (DC04), 4 VI 1994, 1 ex.
- Justynów (DC03), 13 V 1993, 1 ex.
- Łódź-Widzew (CC93), 30 V 1993, 1 ex.

W Polsce rozpowszechniony, szczególnie w okolicach górzystych (BANASZAK, 1975), ale znany z niewielkiej liczby stanowisk na Pojezierzu Mazurskim, Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej, Mazowszu, Roztoczu, w Górach Świętokrzyskich, w Sudetach Zachodnich i Tatrach (BANASZAK, 1980; SKIBIŃSKA, 1982; KOWALCZYK, 1990; BANASZAK, KOCHANOWSKI, 1994). Autor posiada w zbiorze także okaz z Pobrzeża Bałtyku (rez. „Kępa Redłowska”).

Chrysis longula ABEILLE, 1879

- Murzynowo (CD92), 5 VI 1988, 2 exx.
- Gorzewo (DD01), 2–9 VII 1993, 2 exx.
- Bolimowski P. K. – Grabie (DC46), 23 VI 1994, 1 ex.

- Kampinoski P. N. – Izabelin Leśny (DC59), 7 VII 1988, 3 exx.
- Mikołajów (DC23), 7–10 VI 1992, 1 ex., leg. E. AMBROZIK
- Niesułków Kol. (DC15), 22 VII 1993, 3 exx.
- Rez. „Popień” (DC23), 7 VI 1994, 2 exx.
- Marianów (CD90), 21–23 VII 1988, 4 exx., leg. J. MAŃKOWSKA
- Woźniki (CB86), 3 VII 1989, 1 ex., leg. E. ZBOROWSKA

Gatunek znany w Polsce z rozproszonych stanowisk (BANASZAK, 1980; KOWALCZYK, 1988a, 1990, 1991a,b, 1994; SZAFRAŃSKI, 1992; BANASZAK, KOCHANOWSKI, 1994).

Chrysis bicolor LEPELETIER, 1806

- Kampinoski P. N. – Bromierzyk (DC59), 6 VII 1988, 1 ex.
- Bolimowski P. K. – Grabie (DC46), 22 V 1993, 2 exx.
- Mikołajów (DC23), 14–16 VII 1992, 1 ex., leg. E. AMBROZIK

Gatunek znany w Polsce z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Mazur, Mazowsza, Podlasia, Puszczy Białowieskiej, Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, Gór Świętokrzyskich, Beskidu Wschodniego i Pienin (BANASZAK, 1980; SKIBIŃSKA, 1982; KUBISZ, 1990; KOWALCZYK, 1991b; BANASZAK, KOCHANOWSKI, 1994). Autor posiada w zbiorze także okaz z Pobrzeża Bałtyku (rez. „Kępa Redłowska”).

PIŚMIENNICTWO

- ANASIEWICZ A., 1986: Owady zapylające kwiaty selerów, pietruszki i kopru cz. II. Błonkówki (*Hymenoptera*) ze szczególnym uwzględnieniem nadrodziny *Apoidea*. Folia Soc. Lubl. **28**, Biol., 1: 39–43.
- BALAŻY S., BANASZAK J., MICHAŁSKI J., 1989: Badania nad fauną ksylofagów Wielkopolskiego Parku Narodowego. V. *Aculeata* – Żądłowki. Bad. Fizjogr. Pol. Zach., C, **38**: 115–121.
- BANASZAK J., 1975: Materiały do znajomości złotolitek (*Hymenoptera, Chrysididae*) południowej Polski. Pol. Pismo Ent., **45**: 23–32.
- BANASZAK J., 1980: Złotolitki – *Chrysididae*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXVI, **3**: 1–52.
- BANASZAK J., KOCHANOWSKI A., 1994: Record of *Chrysididae* (*Hymenoptera*) from western Poland. Zesz. Nauk. WSP w Bydgoszczy, Stud. Przyr., **10**: 7–24.
- BARCZAK T., 1981: Nowe stanowisko *Chrysis iris* CHRIST (*Chrysididae, Hymenoptera*) w Polsce. Przegł. Zool., **25**, 3: 369–370.
- DĘBOWSKI T., 1975: Opracowanie dotyczące znajomości *Chrysididae* Hym. (Złotolitkowatych – Błonkoskrzydłe) okolicy Dobra pow. Turek. Zesz. Nauk. AR w Poznaniu **2**: 78–80.
- DROGOSZEWSKI K., 1932: Wykaz żądłówek zebranych w Polsce środkowej. Pol. Pismo Ent., **11**: 113–118.

- DROGOSZEWSKI K., 1934: Nowe dla Polski środkowej żądłówki. Pol. Pismo Ent., **13**: 125–131.
- FUDAKOWSKI J., 1920: Materiały do fauny złotek (*Chrysididae*) Polski. Cz. 2. Złotki b. Królestwa Kongresowego. Spraw. Kom. Fizjogr., **53–54**: 149–152.
- GŁOWACKI J., 1953: Przyczynek do znajomości błonkówek (*Hymenoptera*) okolic Warszawy. Fragm. Faun. Mus. Zool. Pol., **6**: 501–522.
- KIMSEY L. S., BOHART R. M., 1990: The Chrysidid Wasps of the World. Oxford Univ. Press, Oxford-N. York-Toronto, 652 ss.
- KOWALCZYK J. K., 1988a: Żądłówki (*Hymenoptera, Aculeata*) Wyżyny Łódzkiej, cz. II – okolice Łodzi. Acta Univ. Lodz., Folia Zool. Anthr., **6**: 57–71.
- KOWALCZYK J. K., 1988b: Nowe stanowiska w Polsce interesujących gatunków żądłówek (*Hymenoptera, Aculeata*). Przegl. Zool., **32**, 2: 221–223.
- KOWALCZYK J. K., 1990: Wybrane rodziny żądłówek (*Hymenoptera, Aculeata*) Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Fragm. Faun., **33**, 17: 285–306.
- KOWALCZYK J. K., 1991a: Materiały do znajomości żądłówek (*Hymenoptera, Aculeata*) Łodzi. Acta Univ. Lodz., Folia Zool. Anthr., **7**: 67–114.
- KOWALCZYK J. K., 1991b: Materiały do znajomości żądłówek (*Hymenoptera, Aculeata*) Puszczy Augustowskiej. Acta Univ. Lodz., Folia Zool. Anthr., **7**: 115–129.
- KOWALCZYK J. K., 1994: Żądłówki (*Hymenoptera, Aculeata*) Lasu Łagiewniki w Łodzi. Acta Univ. Lodz., Folia Zool., **2**: 65–91.
- KOWALCZYK J. K., WATAŁA C., 1987: Interesujące gatunki żądłówek (*Hymenoptera, Aculeata*) na Wyżynie Łódzkiej. Przegl. Zool., **31**, 1: 59–62.
- KUBISZ D., 1990: Nowe dane o występowaniu w Polsce trzech gatunków *Chrysididae* (*Hymenoptera*). Wiad. Entomol., **9**, 3–4: 92.
- MICHALSKI J., RATAJCZAK E., 1989: Korniki (*Coleoptera: Scolytidae*) wraz z towarzyszącą im fauną w Górach Świętokrzyskich. Fragm. Faun., **32**, 14: 279–318.
- NOSKIEWICZ J., PUŁAWSKI W., 1958: Błonkówki – *Hymenoptera*, Złotolitki – *Chrysididae, Cleptidae*. Klucze do oznaczania owadów Polski, Warszawa, XXIV, **55–56**: 1–64.
- PARRÉ F., 1950: Hymenopteren aus der Umgebung von Lódz und eine für Stassfurt neue Apidenart. Mitt. Mus. Naturk. Magdeburg, **2**: 175–178.
- PAWLIKOWSKI T., BARCZAK T., 1986: Struktura zgrupowań antofilnych żądłówek (*Hymenoptera, Aculeata*) na obszarach monokultur sosnowych w Borach Tucholskich. Acta Univ. N. C., Biologia XXX, **64**: 3–17.
- PLEWKA T., 1981: Niektóre interesujące gatunki owadów fauny Kampinoskiego Parku Narodowego. W: Entomologia a gospodarka narodowa. PWN, Warszawa, 320 ss.
- SKIBIŃSKA E., 1982: *Chrysididae* (*Hymenoptera*) of Warsaw and Mazovia. Memorabilia Zool., **36**: 61–72.
- SKIBIŃSKA E., 1989: Predatory *Aculeata* (*Hymenoptera*) of moist meadows on the Mazovian Lowland. Memorabilia Zool., **43**: 289–296.

SZAFRAŃSKI P., 1992: Nowe stanowiska *Chrysis rutilans* OLIVIER, 1790 i *Ch. longula* ABEILLE DE PARRIN, 1879 (*Hymenoptera, Chrysididae*) w Polsce. *Wiad. Entomol.*, **11**, 3: 188.

TRANDA E., KOWALCZYK J. K., 1993: Świat zwierzęcy. W: Środowisko geograficzne Polski środkowej. Wyd. UŁ, Łódź: 208–226.